

CONVORBIRI LITERARE.

ANUL II

(1 Martie 1868 — 1 Martie 1869).

Redactoru: *Iacob Negruzsi.*

IASSI 1869.

TIPOGRAFIA SOCIETĂȚII JUNIMEA.

CONVORBIRI LITERARE.

Apare la 1 și 15 a fiecărei luni.

Abonamentul pe unu anu in România liberă unu galbenu; in Austria 4 fl. — Abonamentele se facu in Iassi la Tipografia Societății Junimea; in Bucuresci la librăria Soccec & Comp.

S U M A R I U.

Rienzi, tragedie in cinci acte de D. S. L. Bodnărescu.

(Fine.)

Cultura națională, de D. A. D. Xenopolu. (Urmare.)

Jezid, poesie de D. I. Negruzzi.

Notițe.

Corespondență.

Anunțiu.

RIENZI

Tragedie in cinci acte.

(F i n e.)

Actul al cincilea.

Scena întâia.

O odaie in palatul lui Adrian.

Nina, Cetățanul al treile.

Nina.

Mi-o spune încă odată; și după ce mi-ai spus'o,

Incepe-o ear din capetu și ear mi-o repeșee.

Cetățanul al treile.

M'am dispărțitu de densus in țara cea nemțească;

Spre Avignon stăpănu, spre Roma tinse servul.

De n'ar fi-adusu cu sine aceea oară timpul!

Dar ultima-i voință eră să vinu, signora,

La Roma, să vă cautu, și soartea-i să v'anunuțu.

Nina.

Nu-i Avignon pământul, ce-asigură vieța-i—!

Cetățanul al treile.

Pre multu iubi elu Roma, și când cădu blăstēmul

Asupră-i ca unu fulgeru și densa-lu părăsi,

Elu nu perdū speranța in viitorul ei.

Lipsitu de ori ce sprijinu și urmăritu de moarte,

Spre alte țeri puternici indreaptă pasul său.

Amicul din Milano in gându ei infloresce

Și-al țerilor germane vestitu imperatoru.

— O cale mai amară n'avu vr'unu omu pe lume;

Cu sete și cu foame, cu frigu și cu căldură

Și numai căt prin codri duceamu a noastre zile—

Ajungemu la Milano; speranța noastră creșee,

O credemu implinită, când de odat'amicul

In inimicu se schimbă și prinși amu fi remasu

De n'amu fi presimțit'o vicleana sa pornire.

Spre Nordu ne 'nedreptarēmu; dar și acol' a fostu

Neimpăcatu destinul. Cu sumeție Neamțul

Nici vrū să ne primiască. Speratul ajutoru

Ne-aflându-lu nici aice, Rienzi se decide

La fapta sa din urmă, și numai cerul scie,

Ce s'a 'ntămplatu cu densus.

Nina.

Ah! in această oară

Ilu judecă ei poate, și eu, nefericita,

De ajutoru mijloace sunt slabă să găsescu.

(*Adrian intră.*)

Adrian.

Grăbesce-te, signora, să părăsesci istu locu;

Ori ce întârziere peire îți aduce.

Nina.

Mi-a fi bine-venită; perdu'tam pre Nicola,

Ah fără de elu imi este o sarcină viața.

Adrian.

Signora, încă este speranță de scăpare;

Minuta 'ncunjurată îți poate-asigura
In viitoru o cale spre-o dulce revedere.

Nina.

Deșertu e al meu sufletu de ori ce fericire,
Și eară a incepe să speru nu mă mai lasă
Imprejurări fatale, ce nascu in jurul meu
Și ne-obosite-mi sfarmă ori care gându ilu am.

Adrian.

Nu aruncă signora, disprețuindu, norocul
Ce poate să-ți resară din astă incercare.
— Cădure'n mână noastră scrisori din Avignon
Menite pentru Raimund, prin care Alborno
Vestesce, că Rienzi e al bisericei prinsu,
Și'ndeamnă pe episcopu să caute a pune
Pe voi, signora, mână. Ori care oar'aice
V'amenință vița. Aibi milă de Rienzi
Si părăsesce Roma.

Nina.

Nu știu pe care cale.

Unghiu nu-i pe astă lume, pe unde n'au sămănță
De dēnșii aruncată. Germania 'negresce
De tremuru și de spaimă biserica când vorbesce;
Cu Ungurul tractate deunăđi s'au direసు;
La Turcu Crescinul n'are nimică ce speră.
Și pentru mine cerul pământu nu a creatu.

Adrian.

Nu'ntărđiă, signora! E Alborno in jocu,
Și numai cerul știe, ce gânduri miserabili
Voesce-asupra voastre s'aducă la'nplinire.

Nina.

Nimic nu am a perde mai mult in astă lume,
Și Adrian mă lasă.

Adrian.

O multe, multe încă,

Și dup'aceste amblă, imi pare, Alborno.

Nina.

Am înțelesu, signore! — O ticălosul elu!
Mă caută pe mine! La dēnsul mă voiu duce;
Va trebui s'asculte nevinovata—mi rugă.
Adio Roma, ție cui bu șerpilor și otrăvii!

Scena a doua.

O oda.

Pandulfo, Cecco.

Pandulfo.

Și n'a vrutu să le dee?

Cecco.

Elu singuru nu le are.

Pandulfo.

Nu-i de cređutu aceasta. Voesce să ne'nșele;
Pe rău câmpu astă dată își samănă sămănță.

Cecco.

Eră trimisu Brettoni să implinească fapta,
Și nici hărtii nici dēnsul 'napoi n'a mai sositu.

Pandulfo.

Aceasta-i iscodire; elu le posedă siguru
Și vre să ne orbiască. Puntarea-i cătră noi
Ne dovedesce ănsă, ca ce felu ăi e gândul.
Cu dēnsul impreună n'amu pune noi la cale
Nimică favorabil. Asemene purtare
N'arată prietenie, ci numai vicleșugu.

Cecco.

Și tu Pandul' ai crede, că fără de Montreal . . . .

Pandulfo.

De-amu merge tot cu dēnsul, la 'ntēia intāmplare
E'n stare să ne vëndă.

Cecco.

Dar nu e altă cale,

Și lui a ne opune, i-am incređutu pre multe.
Cunoasce-acum și partea pe care suntemu slabi.
Puternicu ca o stincă ilu vėdu, din ori ce laturi
Ilu potu numai privi.

Baronii încă prinse de la Rienzi 'ncoace
Puțină rădăcină; și este de' ajunsu
Puterea lor mai nouă, ca intre Montreal
Stāndu noi și intre dēnșii, să nu avemu speranță
De-a isbuti in luptă.

Pandulfo.

O cale, Cecc' o cale,

Pe care mai de-adreptul ii prevenimu cu fapta,
Și ii lăsămu in urmă. De amu aflat'o-aceasta
Ajungemu ținta noastră.

Cecco.

Știu a lovi cu arma-mi,

Aice ănsă-mi cade din mână nedeprinsă. —
Asemene iscoadă nu-mi fulgeră prin minte.

Pandulfo.

De dănsul ne desfacemu cu ori și care prețu.

Cecco.

Nu-i grea această faptă; dar nu știu mai departe

Pandulfo.

Cu noi e Roma toată și-al ei poporu n'a vrè

Să cadă robu in jugul unui ca Montreal.

Cecco.

De nui-a rumpe voea cu arma iscusită

Și noi atunci, Pandulfo?

Pandulfo.

Puterea sa-i compusă

Dè litfe de totu soiul. Vomu fi mai tari ca dănsul.

(*Giordano intră.*)

Signor Giordano.

Giordano.

A mea înfățășare v' nstrăinează poate,

Dar' importanța causei, signori, m'a nevoitu

Amicii vechi să-mi cautu.— Sperezu, că-ți fi aflatu

Pericolele nou, in care este Roma

Acufundată eară.

Pandulfo.

Nimică păn'acuma.

Giordano.

Unu inimicu teribilu aproape e de noi,

Și-a vè feri de dănsul erà a-mi implini

O sacră datorie. Vè este cunoscutu

Ca bunu amicu și sinceru, sunteți și'n legături

Cu-acela ce vè sapă prin violenție groapa.

E Montreal vestitul, cărui v'ați încređutu,

Și ori ce jertfă-i mică in calea acestuia,

Când vre s'ajungă scopuri. Domnu Romei vre să fie

Și de nimică n'are in sufletu indurare.

Trădați sunteți de dănsul.

Pandulfo.

Am presimțitu, signore,

Din faptele-i din urmă, că prietenia noastră

Iși va luà sfârșitul, ce ni l'ai pronunțatu;

Spre-a ne feri de dănsul, n'affămu in care parte

S'abatemu din cărarea, pe care amu pornitu.

Giordano.

Imi este cunoscută vicleana-i uneltire,

Și-ori unde v'ați intoarce cădeți in mreja sa.

Știu a o intinde și până pe aproape

De-acei, la carii credeți a vè află mai siguri.

Pandulfo.

Bisericei elu doară —

Giordano.

Și legătura sa

Cu Raimund n'ați pètruns'o? Recelea acestuia

Nu vè erà dovadă de șerpele ce-lu poartă

Ascunsu asupra voastră? C'ați fostu de-ai lui Rienzi,

Erà destulă cauză să fiți de-al seu favoru

Departu pre departu. Cunoscu, amici, gândirea

Pe care vè clădireți frumoasele speranțe.

Și'n adevèru e deamnă, ca să prea măgulească

Pe celu ce o posedu; și eu n'asu fi gânditu

Altmintrea, când poporul mi s'ar fi încređutu.

Dar fericitu remasem din inceputu de-o parte,

Și-acuma, când la cărmă ei vèdu amenințați

Pe doi bărbați ai țării, și in periculu Roma

De-a remănè trădată in mâna unui nime

Calăuzitu aice și Țeu sei de ce viță —

Nu am mai mult rabdare să stau și să privescu

Cu nepăsare jocu-i triumfătoru in Roma.

Pandulfo.

Cu dănsul am finit'o.

Giordano.

Târđie desceptare!

Căci de ați și sfârșit'o cu dănsul voi acuma

Cu voi nu-i elu la capètu.

Pandulfo.

Signore, cât poporul

Va fi pe partea noastră . . . .

Giordano.

Ținut'a cu Rienzi?

Vederea vè e scurtă, și numai cât unu pasu

Vè poate—nu e sigur—aduce ajutoriu;

Cu ori și ce primejdii ar fi elu încărcatu,

Mai sănătosu imi pare a-lu face de cât nu.

In aparență numai e elu spăimântătoru,

Dar' studiindu in toate unu rolu lui potrivit,

Devine-o jucărie.— Colonna și Orsini,

Deși cum ați vèđut'o nu oameni cum e omul,

In astă cauză sacră se voru uni in contra

Banditulu teribilu. N'oru suferi ez țara

Să-i cadă acestuia in mână și coroana.

Dar' slaba lor putere e numai nălucire

Pe lângă cea gigantă ce-o are Montreal

Unirea cu aceștia vă poate folosi;
Ori care cale alta știu elu a v'o 'nchide

Pandulfo.

Poporul nu'nțelege asemenea gândire
Și ne va fi deșartă ori care încercare.

Giordano.

Nici nu e de nevoie să înțeleagă dēnsul,
Când e in mână voastră a ilu inlocui.

Cecco.

Și-oru vrę baroni-aceasta? Nu se voru dă in laturi?

Giordano.

Comunu e inimicul, și numai cât unirea
Sau lanțul le rămăne. De sunteți de o părere,
Să mergemu, să-i cercamu.

Pandulfo.

Nu credu, că voru voi. (esu)

Scena a treia.

O odae.

Montreal, Arimbaldi.

Arimbaldi.

Deșartă mi-a fostu truda; de urma sa n'am datu.

Montreal.

O piedecă și dēnsul imi poate încă fi,
Și cât l'oiu sci'n viață, de-o inimică soartă
Să mă ferescu am causă. — Rienzi trebuie
Să peară și cu dēnsul Pandulfo și fierarul.

Arimbaldi.

Cu noi sunt doar'aceștia, și-am perde-unu ajutoru
Din cele mai puternici, când i-am delătură.

Montreal.

L'am și perdutu la dēnșii. Aceste creaturi,
Pecăt de dobitoace pe-atăta de șirete,
Voescu să mă înșele. Le-am înțelesu gândirea
Și-a fostu la vreme încă. — O mlașcină-i poporul
Și de te dai cu dēnsul te acufunți in tină.
Pasu rău mi-a fostu unirea cu dēnșii ce-am avut'o;
Le-am arătatu slăbirea mi și ei o. au pētrunsu.
Dar' încă imi rămăne mijlocu să ți previnu.
— Pāndesce-i, Arimbaldi, la locuri mai secrete
Și scapă-mă de dēnșii — Pumnaru-ți este bunu.

Arimbaldi.

Eu nu cunosc folosul, ce poate să resară
Din fapta săngeroasă.

Montreal.

Atăța ani de școală,

Și încă n'ai lumina in titva tă deșartă
S'o înțelegi aceasta? Poporu-i tulburatu,
Perdutu de toată mintea; de sine nu'nțelege,
Ce să 'ntreprindă astă-ți, ca să trăiască măne.
De capii săi răpescelu și confusiunea-i gata.
Pandulfo și cu Cecco sunt ați in fruntea sa;
Amu curățitu pământul de—aceste creature.
Disordinea in Roma devine uriașă,
Biserica răpită de baza ei unică,
Și lovitura simplă ne asigură de doue
Puteri mai insemnate și noue inimice.
Rămănu baronii încă; dar trupa mea-i de-ajunsu,
Să le arăte drumul de-atăta timpu ce-lu cată.

Arimbaldi.

N'am prevădūt'o-aceasta. Ați încă le-afințască
Celu mai din urmă soare. Voiu sci unde să-i afli.
(ese).

Montreal.

Căștigu-și coste totul! De mult își bate jocu
Neinpăcata soarte de planurile mele.
Dar biciu de focu in mână-mi și peatră'n al meu
peptu

Imprejurări fatale s'afliți când me-ți lovi.
— Rienzi 'ncă trăesce. Puternicu și in groapă
Imi este-acestu rivalu.
In contra mea biserica ilu poate restaură,
Indată ce-a'nțelege spre care țintă tindu.
O faptă mai in pripă mă poate-asigură
Și de acesta trăsnetu — Dar'mers'am eu de-ajunsu;
Incăt să mi-o potu dice, că e a mea coroana,
Și stāndu in fața lumii să tremure de mine?
Prevēdu in cale-mi încă adānci și mari prăpāstii;
Și-ave-voiu eu putere să trecu peste acestea?
O punte mi-oiu intinde și sigură să-mi fie,
Cu Albornoș și Rāimundu voiu astupă adāncul.
Rāpitu-l'am pe papa de ajutorul cesta,
M'am invēlitu in zale și armă nu mă prinde. (ese).

Scena a patra.

Avignon, temniță.

Rienzi.

Și eară pintre gratii a soarelui dulci rađe

Anunță vieței mele sfârșitul unei zile
 Dă chinu și de durere. Ear noapte și 'ntunericu!
 Schimbări etern frumoase cu care-a 'mpodobitu
 Natura lumea ceasta.—Se duce una, 'n locu-i
 Urmează cealaltă, și numai al meu sufletu
 E osinditu să n'afle in astă armonie
 Nici celu mai slabu repausu. O vină! vină noapte,
 Soțu gândurilor mele și adă-mi ear'aminte,
 Că după intunericu lumina e frumoasă.
 Dar gându lingușitoru
 De ce-mi vii ear și eară? E zidu in al meu juru,
 Sunt lanțuri pe-a mea mână; speranța nu'nfloresce,
 Biserica când condamnă, și intre-acești păreți
 Domnesce numai moartea.— O fugi din minte mea,
 Fugi, Romă vinovată! — De ce se'naltă eară
 Acele șapte dămburi? de ce atât de măndre
 Crescu ele dinainte-mi? O colo, colo-i, sânge,
 Și tufa mai bueacă nutrită de-astă hrană
 Vestesce, că iubitul meu frate e ucisu!
 O dincolo castelul anunța că soția-mi
 E osindită morții. Baronii pe cea cale
 Ți vëdu, pe cealaltă poporul ticălosu —
 In urma lor flagelul bisericeii se avëntă —
 Periți gândiri! aeva mi-ați fostu odată voi!
 Sfărmatu acum de dēnsa, nu am decât durere
 In peptul meu și pătimi! (Lucia intră.)

Lucia.

Pre bunul meu stăpănu!

Rienzi.

Acesta glasu aice? Dar nu! cum cerul e
 Departe-acum de mine, astfeliu castelul, unde
 Ilu aușiam odată.

Lucia.

Sunt Lucia, signore,

Aușul nu te'nșală.

Rienzi.

Și care vëntu te-aduce

In locurile-acestea, peirea unde stă
 In ori ce unghiul la pândă? O fugi nu te jertfi
 Pentr'o căduță jertfă!

Lucia.

Cu siguranță nufmai

Am cutezatu, signore, să facu acesta pasu.
 —Soția voastră Nina, iubita mea stăpână—

Rienzi.

Ea încă in viață? O ceruri mulțămită!

Lucia.

Și'n Avignon, signore.

Rienzi.

In cea mai neagră groapă

De mi-ai fi spusu, mai dulce mi-ar fi adusa scire!

Lucia.

In adevēru, signore, pericolul e mare
 In care a aruncat'o gândirea-i bărbătească
 De-a-și liberă bărbatul. Și de la voi atērnă
 A o scăpă pe dēnsa acuma de peire.

Rienzi.

Și— aici ați misiunea la celu pe brațu cu lanțuri?
 Dece nu vinu de-odată lovirele asupra-mi,
 Ci fulgeru cătră fulgeru in infinitu, o soartă,
 Trimeți să mă omoare! Ah Lucia! ce poate
 Rienzi 'n astă stare—

Lucia.

Minuta viitoare

V'aduce pentr'aceasta dorita libertate.

De Albornoz subscrisă sosesc încă astăzi

La temniceriu poronca spre implinirea faptei.

O intrigă-i la mijlocu; și-a ei discoperire

Amenință viața soției scumpe-a voastre.

Rienzi.

O! dēnsa pentru mine să cadă! — Jertfă scumpă! —

Lucia.

Nu va cădē, signore; prin libertatea voastră
 Și ea e liberată.

Rienzi.

Și ea nu-i liberă— ?

Lucia.

Antēiul pasu al dēnsii făcutu in Avignon

A fostu cu planu acesta. La Albornoz se află,
 Amenințată-i este onoarea de acesta.

Decisă este ănsē, să puie unu pumnaru —

La casu de neputință in contra cutezării—

Sigilu pe-a ei viață, pe peptul ei fidelu.

Rienzi.

O du-te și o cată, previne-o de sosire-mi! (esu).

Scena a cincia.

O odaie la Albornoz.

Nina.

Ea nu se mai intoarce și—aproape e momentul,

In care ca femei să ăi servescu—o soarte!
 Se tulbură gândirea-mi, puterile mă lasă
 Ah! fără de simțu tiranul nu s'a 'ndură de mine;
 Onoarea elu n'o scie, credința-i e plăcerea—
 O nălucire tristă mi-a fostu viața numai,
 Unu șiru de-amărăciune, unu cursu de dulci dureri!
 O când așu sci, că-i liberu puțin'așu prețu-l-o.
 Dece tortură ănsă nesiguranța ceasta
 Al meu peptu amăritu?
 —Să fi intratu la mijlocu oare vre-o 'ntămplare
 De mine negândită? (Albornoz intră) O elu n'a 'n-
 târziatu!

Albornoz.

Și eară bună sara, iubita mea signora.

Nina.

Natura a creat'o și-i bună și frumoasă;
 Din cuiburile-ascunse ea fluturii stirnesce,
 Și de pe flori pe floare in libertate-i lasă,
 Să flatăre la lună — viață fericită!
 Și dulce visu de auru visează, căci sunt liberi.
 —Ah! Cardinale-i scumpă pe lume libertatea!

Albornoz.

La voi, signora-i cheea și inimi ce descuie.
 O simplă vorb'ajunge, și cele mai frumoase
 Din zilele vieței v'asceaptă, cum ați spus'o;
 Nici fluturul să n'aibă asemenea traiu dulce.

Nina.

Aripa-i e podoabă și mijlocu d'ecsistență;
 Răpitu de-aceasta, dēnsul rămăne jos iu cale
 Și trecătorul calcă pe elu fără de pasare.
 Plăcere are omul pentru frumosu atuncea,
 Intregu când se presintă. — Deșart'ar rămăne
 Pustie de rușine in peptu-mi inima . . . .
 Și Cardinale, ură nu-i vei dori ființei
 Ce e fără de putere stăndu inaintea ta —

Albornoz.

Prin sine ănsași este mai mult decât potentă!
 Cu magică putere aprinși, signora, inimi
 Le legi de ecsistența-ți și milă n'ai de ele.
 Am fostu, signora sclavu —
 Fegăduința voastră a ruptu a mele lanțuri.
 Privesce, să deșartă păharul resturnatu;
 Sosesce oara'n care —

Nina.

Durerea, cardinale,
 Făgăduința ceasta din peptul meu mi-a smult'o—
 Durerea, pentru dēnsa n'ai inimă, — tirane!
 Deșertu e al tēu sufletu, de vrei să implinesci,
 Ce ai răpitu prin forță din sufletu-mi negritu
 De-amărăciunea sorții, carii mă faci părtașu
 In temnița aceasta. Intoarce, ear'ntoarce
 Păharul; las' să curgă nesipul veacuri lungi,
 Și când vei crede timpul făgăduinței mele
 Finitu ca astă dată, mă cată ear aice,
 —Mă vei află, sunt prinsă-ți, dar nu făgăduința.
 Onoarea-mi, cardinale nu-i jertfa ce-o aduce,
 Plebeul in biserică-ți-voiu sci-o apără!

Albornoz.

Glumesce din nou, signora? Eri încă eră timpul
 La jucării de astfelu. Fii bună, și-mi urmează.

Nina.

Nici când, nu, cardinale! Și-aici nu-ți v'ajută
 Să aibi mai iscusite torture și mai multe
 Decât acele noue, ce ți le-ai pregătitu
 Pentru sārmanii oameni.

Albornoz.

Urmează-mă, signora!

Nina.

Urmatu să fii de-acele, la care ai deprinsu
 Să'nveși ticăloșia!

Albornoz (dându in fundu o perde in laturi unde se vėdu
 unelte de torture.)

Privesce! te supune!

Nina.

Nu trebuiă, tirane, astfelu de pregătiri.
 Intrându in a ta casă aveam cu mine totul.
 Și nu-ți eră nevoe de-acele, cardinale.
 Sgăriitura simplă ajunge să imi apăru
 In contra ta onoarea. (să rănesce cu unu pumnaru.)

Și contra morților

Puterea îți e slabă.

Albornoz (ilu smulge din mână).

Nu îndrăzni, signora!

Nina.

Ai dusu la împlinire teribila ta faptă
 Pumnaru-i otrăvitu. (Rienzi intră).
 E prea târziu Nicola! Acesta-i ucigașul
 Și victima-i femea-ți.

Rienzi.

Mi-ai datu' o libertatea,
Ca să privescu la fapta neomenirei tale? (ei apuc
pumnarul din mână și ilu străpunge).

Ființă ticăloasă! — O scumpa mea soție!

O Nina, Nina mea!

Și tu imi ești perduto. Ce-mi mai rămâne mie?

Ah! suvenirea tristă s'o portu nu sunt in stare.

Nina.

Oprește-te Nicola! Nu atacă vieța-ți,
Sunt eu destulă jertfă. Tu ești acuma liberu,
Și cine să-și aducă de Nina ta aminte,
Și cine să clădiască frumosul monumentu,
Căruia i-am pusu bază prin pasul istu din urmă?
Făgădue-mi Nicola, că nu vei părăsi
Ideea, pentru care ți-am datu eu libertatea
— Si pentr'a ta soție vei făptui destul

Rienzi.

Ah părăsitu de tine imi este lumea toată
Deșartă și pustie!

Nina.

La Roma te întoarce,
Ce ai perduto cu mine, acolo vei află.
O spune-mi, că vei face-o și faricită moru.

Rienzi.

O Nina! dulce Nina!

Nina.

Ți-am dat' o libertatea! (moare)

Rienzi.

O Nina! scumpă Nina! ea moartă pentru mine!
Ți-oiu implini voința, o ângeru, dulce ângeru!

Scena a șesea.

Roma. Pe o stradă.

*Unu ciubotaru, unu croitoru, unu casapu, unu
negușitoru, cetățeni, poporu.*

Cetățanul întâiu.

Posnă, oameni buni! Am fostu eu singuru și
i-am văduțu in sânge inecați.

Unu casapu.

Și nu s'a datu de urma făptuitorilor?

Cetățanul întâiu.

Nimică nu se scie. Sărmanul Cecco acestu sfir-
șitu infricoșatu l'a acceptatu!

Unu negușitoru.

Nu poate fi mâna nimăru decăt a lui Mon-
treal. Elu s'a viritu in jocul istu politicu de la
Rienzi incoace și pe cât am înțelesu, doresce
corona Romei. Acesti doi bravi ei stă in cale.

Unu croitoru.

Așa-i, oameni buni! Încă deunăđi imi povestiă
bietul Cecco, că Montreal e de temutu.

Unu casapu.

Da! mulțime de oștire și-a adunatu in cetate,
și noi n'amu băgatu de samă, că-și face treaba
pe tăcute. — Ne-a prinsu mișelul, mi se pare.

Cetățanul întâiu.

Ne-a prinsu, și încă cum! Scăpasemu cu Rienzi
de o beleă, și acuma dămu peste păcate mai mari.

Cetățanul al doile.

Bătuți de stele am fostu, și bătuți vomu rămânē.
De-acumu abie se te invețe Montreal a-i jucă
după cântecul seu celu hoșescu.

Unu negușitoru.

Nu tocma așa, oameni buni! Mai este și bise-
rica, care va avē să ăică o vorbă. Și mi se pare,
că Montreal s'a șterge pe buze. (cetăț. al patrulu intră)

Cetățanul al patrulu.

O faptă de minune! și Raimundu ucisu, l'a gasitu
in mijlocul unei strade cu pumnarul încă in peptu.

Unu negușitoru.

Infricoșatul a inceputu a curățu de pe acuma
toate piedecile din cale. Cetățeni vomu fi trădați,
ce este de făcutu? Va poronci indată bandelor
sale, să ocupe cetatea și atunci capetele noastre
nu-su sigure.

Cetățanul al doile.

Cē ăicu baronii oare de întâmplarea ceasta?

Unu casapu.

Voru ride, căci ei asceaptă folosu.

Unu negușitoru.

Nu voru face-o aceasta ca Romani față in față
cu străinul. Unu hoțu e Montreal ilu scie toată lu-
mea, și păcătosu aru fi acelu omu, ce i s'ar su-
pune. Ce facemu, treaba-i grabnică?

Unu ciubotaru.

Nu sciu, de v'ăți împacă cu vorba mea, oameni
buni! Dar Adrian di Castello a fostu totdeauna

baronu de omenie, și noue ne lipsesce unu capu.
De altmintrea nu credu că vomu sfinși-o.

Unu neguțitoru.

Și'n gândul meu erà acestu cuventu. Elu a fostu
totdeauna in parte cu dreptate.

Cetățanul ăntăiu.

Bine ți-ceți ca baronu a luptatu elu contra ba-
ronilor, fiindcă aveamu noi dreptate. E omu
nu șagă.

Unu neguțitoru.

Elu e capul nostru! sunteți înțeleși cetățeni?

Cetățanul al patrule.

Raimund mortu; asemenea Cecco și Pandufo! Ce
ne rămâne alta? și primejdia e mare.

Srigăte.

Da! da! Adrian!

Unu neguțitoru.

Să mergemu dar la dănsul! Afară Montreal din
cetate!

Srigăte.

Adrian e bunu! (esu.)

Scena a șeptea.

Tot aice.

Montreal. *Arimbaldi* (intră).

Montreal.

Momentu-i favorabilu. Grăbesce, Arimbaldi,
La tabără și-anunță oștirii pregătite
Comanda ce-o asceaptă. Conducătorul ei
Numitu ești tu ast-dată; te poartă voinicesce.
Eu cu ai mei aice disordine voi face.

Arimbaldi.

Prin nunți arată-mi timpul intrării in cetate.

Montreal.

Cu Țorii cei de măne gândescu, să fii aice.
I-oiu zădări din față, tu ănsă pe dindosu
Surprinți nepregătiții. La revedere măne. (*Arim-
baldi ese.*)

(Unu mercenaru se zăresce in fundu.)

Acesta este unul dintre spionii mei.

Ce-aduci așa in grabă?

Unu mercenaru.

Stăpâne vorba sună, că Rienzi ii in cetate.

Montreal.

De unde-ai apucat'o

Această grea minciună?

Unu mercenaru.

Din gura baronilor. Cardinalul Albornoș să fie
mortu și Rienzi venitu aici in locul său. Adrian
di Castello vorbiă cu siguranță.

Montreal.

Și unde să se afle?

Unu mercenaru.

Mai multe n'am pututu află.

Montrealu.

Destul a fostu aceasta! Te'ntoarce ear la postu-ți.
Și caută să afli de-i scirea adevăru. (esu in diferite părți.)

Scena a opta.

Tot aice.

Orsini, Giordano, Frangipani, Malatesta.

Giordano.

Pe-aici aveă să treacă.

Orsini.

Adrian e cu dănsul.

Malatesta.

S'a despărțitu să-lu cate.

Giordano.

Noi ne unimu cu plebea?

Orsini.

Și mai rămâne alta, din doue părți când geme.
Furtun'asupra voastră?

Frangipani.

Colonna-i de părere

Să nu jignimu biserica.

Giordano.

E esistența noastră

De apăratu, signore. Biserica nu ne-o dă.
Teribilele fapte ce s'au'ntâmplatu in urmă,
Sunt numai o dovadă de cele, ce ne-asceaptă.
Se cere-odată pace și nu vomu câștigă-o,
Ne vrându s'aducemu jertfă nimicu pe-al ei altaru.
Și-acesta e momentul (*Adrian intră.*)

Adrian.

Plebei-su incântați

Se-lu vadă pe Rienzi in mijlocul lor eară.

Cu nerăbdare-asceaptă la capitulu mulțimea

Și Montreal s'a duce de unde a venitu.

Orsini.

Siignore, imi e teamă de ticălosul cesta.

E pregătitu de luptă și noi nici n'amu gânditu.

Adrian.

Nu poate se resistă unitelor puteri,
Și-acuma la Colonna. (esu).

Scena a noua.

Piața în fața capitolului.

Rienzi; poporul de totu feliul.

Rienzi.

În sus păună spre nouri se ureă pe aripa-i
În liberu sboru aquila, și din aceea 'nalțime
Privesce cu mândrie asupra cestui globu,
Pe care-și are cuibul și puii între stânci.
Intregul pentru dēnsa pustie 'ntins'apare,
Cînd ochi-și ațintese spre mica locuință
Și-unu ucigașu zăresce aproape de copii.
Romani și frați de sînge! de-al vostru sēnu departe
Mă duse și pre mine o intrigă nedeamnă
De numele Romanu.

Dar peptu-mi în sclăvie purtă durerea voastră,
Și-aware-amele țile erau, gîndindu la voi.
Acum dispăre ănsē trecutul ca unu visu,
Sē'nseninează cerul, furtuna grea dispăre,
Și-acum, acum Romani!

S'apropie de Roma cu pasu neobositu
Dorita fericire. — Vedeți-mē aice.

Stăndu ear în fața voastră ca și mai înainte
C'o inimă, ce bate apriusă ca unu flacăru,
C'u un sufletu pentru (Montreal care a statu de o parte
se răpede asupra sa și-ilu străpunge.)

Montreal.

Iadu!

Copii asūpra lor!

Rienzi.

Tu Montreal! (Colonna, Orsini, Adrian, baroni și soldați
inaintează.)

Orsini.

Pe acesta puneți mîna! De ce aveți mai scumpu
Elu v'a rapitu, mișelul! Rienzi, mândră floare
Erai tu pentru Roma și numai timpu-a fostu
În stare să ne'nvețe, cc-ai vrutu să ne deprinzi!

(perdeaua cade.)

CULTURA NAȚIONALĂ.

(Urmare).

Artele frumoase. — Am ajunsu la cerceta-
rea ultimului ramu de cultură națională, la
artele frumoase, a căroru obiectu s'a aratatu
ca stăndu în legătură cu celu precedentu, cu
literatura.

Legătura rezultă din aceea că ambele ra-
muri tindu a mulțami și ele e necesitatea
simțită de sufletul omenescu de a găsi repa-
osu și fericire prin cufundarea totală și ne
mijlocită a sa în alte ecsistenți reale sau ide-
ale. Această absorbire totală a sufletului,
această uitare de sine în obiectul privitu,
conștiința esențială a fericirii omenesci, es-
te realizată în mai multe moduri.*) Unul
dintre ele este contemplarea unor ecsistențe
cari, sau că facu parte din natura ce ne în-
cunjură sau că sunt producțiuni a le sufletu-
lui omenescu, aparăndu-ne cu toatele ca nisce
reflete retăcite din o lume spre care suffe-
tul aspiră necontentitu, atragu pe acesta unu
momentu către sine, și ilu ridică pentru o
clipă din sfera materială și prosaică a vieței
de toate țilele. Acestu efectu este acelu al
frumosului, fie al acelu răspănditu în natură,
fie al acelu ce decurge din însuși sufletul ce
aspiră după elu. Întru cătu obiectele con-
templărei sunt productul activității sufletesci,
ele formă domeniul literaturii și al artelor
frumoase.

Producțiunile sufletului cari decurgu din
ideea frumosului sunt cu toate rezultatul
aceleiași lucrări sufletesci, *a fantasiei*. În li-
bera țesătură de noțiuni și reprezentațiuni ce
omul poartă în sufletul seu se introduce ideea
frumosului, și aceasta alegēndu din ele pe ce-
le care respundu mai bine la cerințele sale,

*) Așa prin iubire cînd din cauza atragerii nemărgini-
te a unui sufletu către celu altu, ambele paru a se
deslipi de marginile lor materiale, a se perde unul
în ecsistența celuilaltu; prin contemplarea religi-
oasă, cînd credința opresce ori ce curgere a gîndi-
rei. Unu esemplu însemnatu care ne dovedesce as-
pirațiunea omenească spre aceasta uitare de sine,
este teoria „nirvanei“ în religiunea lui Budha, care
învață pe omu să caute fericirea în contemplarea ne-
mijlocită a sufletului seu, alungāndu ori ce gîndire.

le liberează de totu ce este de prisos, le combină împreună în figuri stranie mai mult sau mai puțin depărtate de realitatea incunjurătoare, și le pornesc din sufletu pe calea materială în lumea esteroară. Frumosul are mai înainte de toate proprietatea de a nu pute sta numai ca aspirațiune în sufletul omului. Idee fugitivă, elu nu devine stărnănu pe propria-i ecsistență decât prin incorporarea și ficsarea sa; elu caută să treacă pe cât se poate mai în grabă din starea de dorință în acea de realitate, devenindu-și astfelu singuru isvoru de mulțămire. Pentru aceasta ănsă elu are nevoie de materie sau de aparența ei, de forma ce natura cuprinde în spaciū sau de intervalurile ce lasă ea în timpu. *Condițiune esențială dar a obiectului frumosu este, ca elu să fie realizarea unei idei sub o formă sensibilă.* Formele sensibile fiind multiple, urmează ca realizarea frumosului se poate face în mai multe moduri. Ele dau nascere împărțirii producțiunilor frumoase în douē ramuri mari; literatura și artele. În cea ăntăiu forma sensibilă este limba, în cea a doua alte materiale, care ele inse-le prin diversitatea lor, impartu artele în mai multe ramuri principale și secundare.

Natura formei sub care frumosul este exprimat este de mare importanță, căci alegerea mai multor materiale pentru exprimarea lui nu este ceva arbitrar, ci decurge din o necesitate interioară cerută de natura bogată a frumosului însuși. Acesta s'arată omenirei sub diverse fețe care toate au farmecul lor propriu, toate rașele lor proprie de fericire cu care încălșescu sufletul omenescu. Numai din studiul diferitelor moduri de realizare a frumosului, vomu pute recunoasce a parte pentru fie care din ele, dacă, și până întru cătu ele potu fi considerate ca elementu de cultură națională, ceea ce din generalități asupra artelor ar fi fostu cu nepuțință de a deduce.

Să trecemu în vedere cele cinci ramuri principale a le producțiunei artistice, care sunt: *Arhitectura, Sculptura, Pictura, Musica și Poesia.* *)

*) De ramurile secundare precum relieful, mimica, costumurile etc. nu ne vomu ocupa. Ceea ce se spune despre cele principale li se aplică și lor în mare parte.

Arhitectura. Arhitectura exprimă prin linii și direcțiuni însemnate în spaciū direcțiuni generale, aspirațiuni și scopuri ale ființei omenesci. Cea ce este în fie ce sufletu aspirațiune, scopu individualu devine, prin prezența sa identică la o sumă de indiviși, ceva deosebit de ei, ceva cu o viață și o ecsistență proprie, care s'tinde peste acea a indivișilor atât în spaciū cât și în timpu, și cere ce atare o ficsare a sa și în lumea materială. Astfelu simțul religiosu ce înalță pe fie-ce individu cătră divinitate, prin împărțășirea sa decătră o grupă de indiviși, ia o ecsistență aparte, care se exprimă în lumea esteroară prin acele direcțiuni mărețe ce spiritul omenescu imprimă materiei împingend'o spre ceruri, spre care elu însuși tinde în năzuința sa. Aceeași se întâmplă și cu scopurile lumesci când se zidescu palaturi, spitaluri, turnuri, cazarme, cetăți, care de și cu toate servescu și altor scopuri decât contemplațiunei frumosului, totuși cuprindu în sine și exprimarea ce atare a ideei ce reprezintă *) Deosebirea spiritului popoarelor nu pare a fi indetul de tare pentru a imprimă earacterul seu figurării arhitectonice. Aceasta se esplică dacă luămu în considerațiune că formele arhitecturii nu sunt chiar exprimarea aceea ce omul simte, ci numai unu analogonu materialu a aspirațiunilor sale spirituale. Epocel istorice presentă numai la foarte mari intervaluri o arhitectură deosebită și popoarele trebuie să fie foarte diferite în toate condițiunile vieței lor pentru ca arhitectura să presente la ei unu caracteru deosebitu. Arhitectura nu implinesce dar ecsact ăntăia condițiune impusă unui ramu de cultură, pentru a fi consideratu ca naționalu. Ea împărțășesce ănsă în mare parte al doile caracteru, adecă acela ce producțiuinle să presente unu interesu deosebitu pentru poporul ce le dă nascere, căci acesta leagă în genere de monumentele ce ridică nu numai incorporarea unei idei, ci și suvenire istorice care facu parte din tradițiunile sale, din viața sa trecută. Eată pentru ce ne impresionează atât de tare ruinele, căci ele nu sunt numai res-

*) Se înțelege când aceste presentă unu caracteru artisticu, căci ele potu fi și astfelu construite încât se respundă numai cerințelor utilității.

turi a unui opu ce exprimă o idee, ci resturi care dovedesc o mână și un sufletu ce au creștut în ea și au întipărit-o în materialul brutu.

Sculptura. Sculptura are de reprezentat în lumea esteroară pasiunile ce mișcă sufletul omenescu sau diversele stări a le sale în decursul vieții; ba chiar cadavrul nu e nedemnu de daltă artistului, când în elu se reprezintă ultima impresiune ce sufletul a lasat pe cărnească ascultătoare. Materialul sculpturei se cuprinde în formele ființelor însuflețite mai cu samă în forma omenească, curățită de orice nu este expresiunea chiar a pasiunii sau a stărei sufletesci. Întregul corp concură pentru a reprezenta ceea ce sufletul din elu simte. În fie care mușchiu alu seu pare imprimat, din fiecare poru a netedei marmure pare că se esală unul și acelașu sufletu cuprinsu de una și aceeași pasiune, fără începutu, fără finitu; căci figura artistică nu este atâta exprimarea aceea ce a simțitu cutare sau cutare individuu, pe care artistul ilu alege pentru realizarea idealului seu, ci este pasiunea însăși, starea sufletească ca atare, care decând omenirea se ivi pe pământu și până la a ei peire, voru fi ca nisce forme eterne prin care are să treacă totu sufletul omenescu. — Condițiunile caracterului naționalu sunt și aice neccsact implinite: Pasiunile, stările sufletesci sunt comune omenirii, și cu toate că diferența spiritului popoarelor variază modul exprimării lor în formele moravurilor, aceasta influență dispore mai cu totul când exprimarea se face prin corp. Tipul poporului pe care artistul poate să-lu urmeze în expresiunea idealului seu este aceea ce mai cu samă poate da opului unu caracteru particularu. A doua condițiune este realizată ca și la arhitectură numai în unu modu accesoru, prin interesul amintirilor istorice.

Pictura. Pictura are drept materialu formele corpurilor așa precum ele apară ochiului nostru, eară nu precum sunt ele în realitate. Jocurile acelu eteru, elu însuși invisibilu ce disfașură privirilor noastre formele lumii, sunt mijloacele ce pictura întrebunțează pentru ficsarea formelor sale. Perspectiva, umbrele, lumina, reffetele, colorile sunt elementele ce concură la compunerea înșălă-

toare a materialului frumosului. Lumina în înfașură însăș întregul universu visibilu în valuirile sale; de aceea domeniul picturei este mult mai întinsu decât acele a sculpturii și a arhitecturii. Pictura poate pe de o parte se reprezenta, în ceea ce ele apară ochiului nostru, obiectele chiar a le acestor două arte. Pe de alta, dându sboru fantasiei sale, ea merge de culege în impresiunile ce natura încunjurătoare lasă în sufletul nostru materialul figurilor sale, simbolizându în natura moartă gândirile și pasiunile sufletului omenescu — astfeliu ia nascere *paisagiul* —, sau luându drept materialu aparența formi ființelor însuflețite, ea devine ca și sculptura expresiunea nemijlocită a stărei sau mișcării sufletesci. Pictura transpoartă însăș centrul expresiunii din corp în față, și aice mai cu samă în ochi, oglinda sufletului. Prin această, expresiunea interiorului devine mai lămurită și totodată mai flecsibilă, mai puțin legată de momentu decât în sculptură. De aceea pictura este în stare a ne reprezenta caracterul dominantu a unui individuu, pe când sculptura ne arată mai degrabă personificarea pasiunilor omenirii. Tot din această cauză mai rezultă, că sufletul ne mai fiindu oare cum sleitu în forma ce-lu cuprinde elu pare a se deslipi de dēnsa și a tinde către alte ființe. Grupele devinu astfeliu câmpul celu mai roditoru a fantasiei pictorului. Prin combinațiunea figurelor devine însăș posibilă reprezentarea scenelor vieții, a raporturilor în care gândirile sau pasiunile punu pe oameni împreună. Amintiri însemnate din viața trecută a popoarelor sau reproducerea idealizată a scenelor vieții sale comune devinu obiecte principale ale fantasiei artistice. Astfeliu ieu nascere *portretul*, *pictura* (așa numită) *istorică* și *genrul*. Din această schițare a obiectelor picturei se vede că ea tinde și mai mult a luă unu caracteru naționalu. Scenele ce natura încunjurătoare desfășură în particular privirii unui poporu, reproducerea momentelor însemnate a vieții sale trecute, figura idealizată a oamenilor ce l'au ilustratu sau expresiunea moravurilor sale interesează de sigur mai multu de cât pe ori cinc altul pe indiviții acelu poporu. Apoi ateste producțiuni decurgu în mare parte din tesaurul par-

ticularu de reprezentațiuni ce poporul are în sufletul său, și în care pictorul lasă să rătăciască fantasia sa creatoare.

Musica. Materialul muzicii nu mai este luat din elementul statornicu alu universului, din spaciū, după cum aceasta se întâmplă la celelalte arte, ci din elementul schimbătoru alu său, din succesiunea timpului. În genere curgerea timpului este scirea sufletului despre transformările lumii materiale sau acelei ideale. Când în transformările lumii materiale scirea despre ele se face prin auz, atunci ia naștere sunetul. Sunetul este cu altu cuvinte rezultatul impresiunii pe care mutarea moleculelor corpurilor în spaciū o face asupra urechei noastre. Când această mutare, numită vibrațiune, se face în unu modu regulatu, astfelu că percepțiunea ei prin auz să iec unu caracteru determinatu, sunetul devine musicalu. În aceste vibrațiuni regulate a le corpurilor, care nu sunt decât o împărțire a curgerii timpului, muzica încorporează ideile sale, eară aceste au de isvoru simțimentele și pasiunile sufletului omnescu. Când pasiunile frământă ființa omenească, toată lumea interioară a sa este pusă în mișcare, și o curgere răpede a șirurilor de gândiri se urmărește în inteligență. Lupta între ideile ce prin opozițiunea lor dau naștere pasiunii fiindu ea însăși simțită de sufletu, ea colorează și pe toate celelalte gândiri atrase de luptă însăși prin inteligență, și aceasta tensiune a sufletului cere ca atare o exprimare în lumea esteroară. Aceasta exprimare este în genere efectuată prin sunete susținute la aceeași înălțime, care sunete, fie ele singure sau întovărășiască vorbirea, probează totdeauna o agitațiune interioară. Când numai această agitațiune interioară, cauzată de diferitele simțimente și pasiuni, este să se exprime în lumea esteroară, fără ca sufletul să mai bage în samă cuprinsul însuși a ideilor puse în mișcare, atunci tonul singuru devine espresiunea mișcării sufletesci; vibrațiunile interioare se întindu în lumea din afară prin tonuri produse de peptul omului sau de instrumentele inventate de densusul. Caracterul și adâncimea mișcărilor sufletesci se exprimă în lumea esteroară prin succesiunea melodică a tonurilor, prin măsura și ritmul împărțirii

lor, în fine prin combinațiunea lor armonică care pare a întinde însuși valul timpului ce curge, și ne face să vedem în mărimea și adâncimea sa intensitatea mișcării din care decurge. Astfelu se produce muzica. — Mișcările cuprinsului sufletesc pe care muzicalele exprimă sunt în strânsă legătură cu elementele din care elu este compus și acesta simplă observare, dacă ne amintim cele spuse despre natura lumii interioare, este în dejunsu pentru a proba că muzica face unu pasu și mai departe decât artele studiate până acuma în facultatea de a luă unu caracteru naționalu după poporulla care se produce.

Poesia. Pe când artele celelalte încorporează ideile lor într'o formă sensibilă luată din lumea esteroară, astfelu că această formă esteroară este copia mai mult sau mai puțin credincioasă a figurei însăși din fantastic, poesia, în produțiunea frumosului, după ce își îmbracă ideea în forma sensibilă în lamtrul sufletului însuși, nu dispune de o formă materială esteroară care să încorporeze ideea, înlocuindu prin materie trăsăturile ei. Aceasta se esplică din natura frumosului poeticu: Cuprinsul poeziei este iarăși câmpul întinsu a simțimentelor și pasiunilor omnesci, fie ele pornite din interiorul sufletului însuși, sau din influența aspectului esterioru a naturii asupra stării sufletului. Figura poetică ănsu nu este ca aceea a sculpturii, picturii sau arhitecturii ceva nemăscat, nici ca aceea a muzicii o simplă mișcare, ci este o combinare a ămbelor elemente reprezentate prin celelalte arte. Figura poetică trece prin inteligență, disfășurându-se în imagini sensibile care se înșiră și se leagă felurit unele de altele; ea este o combinare de spaciū și de timpu după legile frumosului. Deja de aici se vede că reprezentarea materială a figurei poetice este mult mai complicată, căci ea are în sufletu chiar o existență schimbătoare*). Apoi poesia are de realizatu frumosul în modul celu mai lămuritu; ea trebuie să reprezente în lumea esteroară chiar șirul de gândiri ce mișcarea pasiunii aduce prin inteligență, și asupra cărora aceasta revarsă colorarea sa poetică; ba chiar de multe ori figura sensibilă în care s'incorpo-

*) Poesia dramatică singură încorporează într'adevăr figurile poetice în forme materiale esteroare, în indiviđii.

eează pasiunea rămânând neesprimată, numai șirul de gândiri asupra cărora influențează devine obiectul exprimării. O formă materială în sensul celorlalte arte este aice cu totul imposibilă. Dar figura sau gândirile poetice ce o însoțesc nu se potu mântini în sufletu numai sub forma sensibilă ce isviresce din fantase, căci în sufletu se petrecu încă multe lucrări necesare existenței ființei omenesci, și cari toate au nevoie de activitatea sa; apoi ea nu poate rămâne îngropată în sufletul producătoru. Periculul ștergerii fișurei poetice este înlăturatu, și necesitatea trecerei ei în fantasia altora împlinită prin unul și acelașu mijlocu, care ne permite a rechemă după voință în inteligența noastră figura poetică, și a o nasce în acca a altora din propia lor fantase. Acestu mijlocu este limba și numai limba, care singură intrunesc calitățile cerute pentru a exprima cu claritate cuprinsul poeticu al sufletului. Condițiunile ce trebuie să împliniască limba sunt, mai întâi, aceea de a fi credincioasa reproducătoare a imaginilor poetice, prin urmare cuvintele și expresiunile să fie de o natură astfelu ca să reproducă pe cât se poate directu sau prin asemănare forma sensibilă a figurci poetice; apoi fiindcă aceasta nu este deajunsu pentru a reproduce imaginea din sufletu, țesetura expresiunilor (de și supunându-se legilor logice, care ne face posibilu înțelesulu lor), sunctul și armonizarea cuvintelor între ele trebuie se concure la reproducerea pe cât se poate de apropiată a imaginii poetice în sufletul celui ce a produs-o odată sau în acele a le auditorilor; cu alte cuvinte se cere de la limbă ca ea să fie pe cât se poate adecuată cuprinsului de exprimat. Materialul poeziei este dar indolitu: imaginile sensibile din fantasia însași și limba ce le ficsază și le reproduce în ea. De aice se esplică totodată cum poezia face parte atât din literatură cât și din artele frumoase. — Poezia este de sigur arta ce mai cu samă ia unu caracteru diferitu după popoare, și aceasta s'a arătat indetul când s'a vorbitu în genere despre literatură.

Dacă comparămu modulu de producțiune a frumosului la diferitele arte, atunci observămu că forma se idealizează din ce în ce de la arhitectură până la poezie; de la masele

grele de materie urcate cu silinți puternice unele peste altele, forma trece cu incetul la o ecsistență ideală în lăuntru sufletului omenescu. Tot în acestu sensu cresce cu idealizarea formei și specificarea artei după popoare. Cu cât frumosul în exprimarea și percepțiunea lui se retrage mai adâncu în sufletulu omului, cu atâta și producerea lui ia unu caracteru mai deosebitu după popoare, și gradul celu mai mare de particularizare se ajunge în musică și mai cu samă în poezie, ambele coarde cele mai dulci din lira fantasiei, și care desfătează ele mai întâi sufletul omenescu pe lângă frumuseța aspectului naturii. De aceea cu toate că cultura artelor în genere nu trebuie să fie lasată în părăsire de către unu poporu ce aspiră la viață, căci arta inobilează sufletul reamintindu-i înalta sa natură, ceea ce mai cu samă poporul trebuie să caute a produce este o musică și o poezie națională*). Mijlocul de a dezvoltă spiritul artisticu în unu poporu este de a-i arată frumosul deja produsu. Din contemplarea opurilor frumoase ecsistente se nasce în sufletul seu dorința de a produce și aceasta este îndejunsu. Sufletul poporului e unu tesauru nesfârșitu; totul este ca elu să se descepte la viață luând cunoștință de ceea ce poartă în interiorul seu; apoi mâna destinului hărăzesc ori cărui poporu geniuri și talente mari care resumă în sine simțul generalu al poporului din care facu parte. Consequenți practice sunt necesitatea museelor de pictură și sculptură, a escutării musicii frumoase a studiului producțiunilor poetice însemnate a le altor popoare. Poporul imitcăză înteu cu respectu și credință ceea ce se ofere simților sei. În curându ănsă se revoltă, scutură lanțurile sclăviei și produce în unu modu originalu.

(Concluziunea în numărul viitoru).

A. D. Xenopolu.

*) Naționalu nu vrea să dică popularu. Disvoltarea cea mai mare poate fi dată unui genu de producțiuni și aceasta să rămâie națională, pe când producțiunile populare sunt totdeauna încă ceva în fașă.

P O E S I I.

J E Z I D *)

I.

„Kalife, lasă cântul, amoru și poesie
 A lui Ali resboinici te chiamă 'n bătălie.
 In țori de ȃiuă măne o crăncenă ciocnire
 Va hotări a noastră mărire sau peire,
 Deschide Alcoranul, cetesce cuviosu
 Din ceruri te privesce profetul măniosu,
 Tu ești și brațu și minte a Omeiașilor
 Kalife, lasă cântul și versuri și amoru!“
 — Urmați, urmați cântarea poeți, voi cântători
 Pe dulcea voastră liră cântați al meu amoru
 De sânge și de lupte eu ađi să sciu nu vreu
 Vreu tonuri dulci s'inunde duios sufletul meu.
 Si tu a mea iubită, divină Zuleima
 Imbată al meu sufletu cu blând privirea ta
 Pe gura ta mă lasă săruturi a culege
 In astă oară încă și mâni se va alege
 Din Omeiașii mândri și mirșavii Aliși
 Mai cu priință cari de Allah sunt priviți! —
 Poeții, cântatorii cântarea lor urmează
 Căpitanii pleacă fruntea ș'incet se depărtează.
 Jezid și Zuleima pe unu bogatu covoru
 Preschimbă intre dênșii dulci vorbe de amoru
 A sclavei pėrul negru ascunde displetitu

*) Jezid II Kalifu in Damascu din familia Omeiașilor
 (720 — 724.)

C'o mantă de matasă pe scumpul ei Jezid
 Și ochiul seu celu negru, duiosu, lăcrămătoru
 In sufletul lui Jezid revarsă tainicu fiuru
 C'unu brațu albu ca zapada ilu ține'mbrășoșatu
 Și gura-i ilu imbată cu dulce sărutatu.
 Jezid, când inspre dēnsa perdutu in fericire
 Când ear in sus spre ceruri indreapt' a sa privire
 Ș'incet din peptu suspină: „O dulce Zuleima
 Eternă cum e lumea va fi iubirea mea
 Adăncă. mai adăncă decât adăncă mare
 Ferbinte, mai ferbinte decât arđendul soare!“
 Frumoasa Zuleima voluptuos suspină
 In lacrimi i se stinge a ochilor lumină
 Cu brațu-i ca zapada ilu stringe mai duios
 Cântare'abie s'aude șoptindu misterios
 Unu farmecu se intinde... ear colo'n departare
 S'nalță 'ncet pe ceruri o rađă lucitoare.

II.

O! voi căror amorul vė vars'al seu nectaru
 Acoperindu a vieței durere și amaru,
 Voi cari alte doruri goniți și cugetare,
 Scăldându intrenul sufletu in dulce desfatere,
 O! nu uitați c'amorul nu-i totu in astă lume
 Că stă mai sus onoare și patrie și nume
 Gândiți c'ale amorului momente-așa divine
 Trecu răpede ca visul ș'in oara care vine
 Ades al soartei trăsnetu infiorător tunându
 V'aruncă in durere, in groază, in mormentu!
 . . . . .
 Ce vuetu surdu s'aude viindu din departare,
 Ce zingăniri de arme, ce tropotu, ce strigare?
 Kalife, te desceaptă din visul tēu de-amoru
 Te'ncunjură trădare și sânge și omoru.

bancheturi vesele în onoarea literaturii și a științelor, nici iluminări! Credeam că sesiunea va rămâne fără o singură ședință, când amu aflatu că la 15 Septembrie sesiunea s'a închis e arăși cu solemnitate. Fiindcă a fostu închisă credeam că trebuie să fi fostu mai ăntăiu deschisă și am căutatu a află rezultatele întrunirilor și a cugețării membrilor Societății în șirul unui anu.— Rezultatele aceste sunt următoarele: 1) s'au primitu trei membri noi D-nii Mihail Cogălniceanu (despre care ne minunasemu cum de nu fusese numitu de la începutu); George Sion și Papiu Ilarian. 2) S'a premiatu cu 300 galbeni o gramatică cu moto: *si consuetudo vicerit, vetus lex sermonis abolebitur*. 3) S'a luatu decisiunea de a se institui în viitoru unu țiaru literaru al Societății. 4) S'au ținutu discursuri de închidere.— Acea ănsă ce a provocatu mirarea noastră este hotărîrea ce s'ar fi luatu ca țiarul Societății să apară cu ortografia etimologică. În anul trecutu majoritatea Societății se pronunțase contra sistemului etimologic*) și chestiunea rămăsese pendentă; cum și de cine a fostu hotărîtă în acestu anu? Sperăm că suntemu reu informați, căci altfelu această inconșeșță ne-ar dă multe de gănditu. Aceste sunt rezultatele dobândite pentru literatură națională în sesiunea anului 1868.

— *Odele și Epodele lui Horațiu adnotate de D. G. I. Munteanu* (Edițiunea Societății Junimea), au priimitu autorizarea guvernului de a fi carte dedactică pentru usul școalelor.

— „L'echo Danubien“ jurnalul din București publică în foiletonul seu novela D-lui N. Ganea „Peatra lui Osman“, tradusă în limba francesă, fără a arată că este estrasă din Convorbiri, fără a arată macar numele autorului. Când vomu fi în poziție de a nu ne mai tângui de asemenea abusuri?

*) Veși Conv. Lit. Nr. 15. Anul 1867.

Redactoru respunșătoru: *Iacob Negruzzi*.

— D. T. Maiorescu membru al Societății academice Române vechendu lipsa totală de rezultate și simțindu-se amăgitu în acceptările și speranțele sale asupra Societății, ș'a datu demisiunea sa de curându.

Red.

CORESPONDENȚĂ.

D-lui M. în București. Propunerea de a publică în Convorbiri poeziile ce ne-ați trimesu, fostu-a serioasă?

D-lui ... în Iassi. S'a cetitu și piesa și propunerea de-a o țipări. Singuru nu credu că vechi acceptați la unu respunsu afirmativu.

Red.

Opu aprobatu de Ministeriul Instrucțiunii publice și al Cultelor.

W. PŢZ.

GEOGRAFIA ȘI ISTORIA

evulul vechiu, meșiu și nou.

MANUALU

prelucratu pentru clasele gimnasiale și reale

de
Dr. Ioan G. Meșotă,
profesoru la gimnasiul român din Brașovu.

Volumul primu.

EVUL VECHIU.

Edițiunea și imprimaria Societății Junimea în Iassi.

Se află de vechere în Iassi la Tipografia Societății Junimea, prin districte pe la Li-brării.

Preșul unui exemplaru este de 4 lei 50 bani.

Tipografia Societății Junim.a